

Борис Соколов

МАТА ХАРИ

ИЗКУСИТЕЛКА И ТАЕН АГЕНТ

*„Мата Хари“ е псевдоним, който в превод от
индонезийски означава „Око на деня“.
В началото на миналия век това име е
било синоним на „фатална жена“.*

Издателство
ПАРИТЕТ

Мата Хари **Изкусителка и таен агент**

Автор Борис Соколов
Превод Горанка Цветкова

Издателство „Паритет“, София,
ул. „Неделчо Бончев“ 3, офис 307
224 стр.

Мата Хари – най-загадъчната куртизанка и фамозна агентка от времето на Първата световна война.

Животът ѝ, обвинит в романтика прилича на екзотична приказка. Любовта на скандалната танцьорка си оспорват най-богатите и могъщи мъже в Европа. Те губят ума си по тялото и голите ѝ танци, влюбват се в нея и плащат прескъпо, за да я имат, а тя води луксозния живот на разглезена куртизанка. Арестът на Мата Хари през 1917 година по обвинение в шпионаж срещу Франция има бомбастичен ефект, но попотресаващ е съдебният процес и бързата ѝ екзекуция. Трагичната ѝ гибел я превръща в легенда, неподвластна на времето.

Всички права са защитени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизведена, в каквато и да е форма, без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

За покупка от сайта **www.paritetbg.com** или
от нашата книжарница в София, ул. Шипка 34, РКИЦ:
ОТСТЪПКА 20%

ISBN 978-619-153-608-5

Съдържание

Предисловие	5
Детство и юношество	10
Ранен брак и живот на остров Ява	14
Париж	31
В образа на екзотична танцьорка	34
Най-желаната куртизанка	42
Международен успех	55
Разцвет на кариерата	61
Творчески връх	74
Войната	87
Първото шпионско предложение	104
Набедена за шпионка	112
Любов от пръв поглед	117
Фаталното предложение	125
Арест и следствие	139
Присъдата	195
Екзекуцията	208

Мата Хари: „Аз съм жена, която се наслаждава на себе си – понякога губя, понякога печеля.“

Предисловие

Близо сто и петдесет години след смъртта си танцьорката и шпионка Мата Хари продължава да вълнува умовете и да провокира въображението. Коя е тя? Без съмнение голяма актриса и не по-малко славна куртизанка. Колкото до това, била ли е изявена разузнавачка, съществуват сериозни съмнения. Въпреки че понякога я наричат „най-известната шпионка на всички времена и народи“, истинска „царица на шпионажа“.

Досието на Мата Хари във френското разузнаване до ден днешен остава секретно. Няколко години след Първата световна война с него се запознават частично журналистите Ален Прел и Сам Вагенаар. Подробен от обвинителното заключение по делото на Мата Хари никога не са публикувани. Този процес понякога е наричан най-сензационния шпионски процес от Първата световна война. По думите на един от нейните биографи, американския журналист от холандски произход Сам Вагенаар, „в живота на Мата Хари има две неща, носещи ѝ слава – нейният танц и предполагаемата ѝ шпионска дейност;

заедно и едното, и другото траят дванадесет години и седем месеца“. Вагенаар, най-добросъвестният досега биограф на Мата Хари, публикува книгата си за Мата Хари през 1965 година. Дотогава отношението към нея в цял свят е преобладаващо негативно, като към презрета шпионка и развратница.

Твърденията, че вследствие на нейната шпионска работа са били потопени седемнадесет съюзнически товарни кораба с войски и загинали не по-малко дивизии на съюзническите войски, не са нищо повече от легенди, призвани да оправдаят суровата присъда на известната танцьорка. Също така и единственият френски агент в Белгия, уж предаден от Мата Хари, всъщност по никакъв начин не е можел да стане нейна жертва, както ще видим по-нататък в книгата. А и самият началник на френското контраразузнаване капитан Жорж Ладу, направил всичко, за да бъде погубена Мата Хари, впоследствие признава, че „шпионката на века“ познавала шпионския занаят от зле по-зле.

Делото срещу Мата Хари произтича от проблемите, с които разузнаването и контраразузнаването на всички страни се сблъскват в годините на Първата световна война. Тази

война е безпрецедентна както по количество на въвлечените в нея войски, въоръжения и бойна техника, така и по продължителност – повече от четири години. Половин век преди 1914 година в Европа не са воювали толкова дълго. Новият характер на бойните действия, когато цяла Европа е „насечена“ от фронтови линии и броени държави остават неутрални, предявява нови изисквания към разузнаването. Войната добива позиционен характер, и на преден план излиза тактическото разузнаване в прифронтовата зона. То се осъществява както от разузнавателни групи, така и от най-новите средства за борба – самолети, дирижабли, аеростати, а също и посредством прихващане на неприятелски радиограни и телеграми. Агентурното разузнаване, играло по-рано основна роля, отива на заден план. За широката публика обаче основен източник на получаване на секретни сведения си остават неприятелските агенти-шпиони, проникнали във всички щабове, министерства, вестници, концерни и т. н. На вълната на патриотичното въодушевление „се напompва“ шпиономанията. За нейното удовлетворяване е необходимо да бъдат заловени вражески шпиони. А точно с това има проблем. Ради-

опредавателите, особено тези, които могат да предават сигнал на големи разстояния, отвъд фронтовата линия, по това време са голяма рядкост. Не е възможно с тях да бъде оборудвана агентурата, останала във вражеските държави. Във връзка със скъсването на дипломатическите отношения отпадат също и каналите за свързка през посолствата. Остава единствено каналът за свързка през неутралните държави. Всички воюващи страни обаче рязко са втвърдили контрола на границите с неутралните държави, подлагайки на щателна проверка всички свои граждани и особено чужденците. Наред с това се цензурира цялата международна кореспонденция. Агентите успяват само епизодично да предадат информация по предназначение, а в такъв вид, без да се осигурява непрекъснат поток, тя до голяма степен губи смисъл. Защото едно съобщение, дори от много важен щаб, запазва своята ценност за доста ограничено време. А в дългосрочна перспектива, непотвърдено от други съобщения, то лесно може да дезориентира получателя. Вследствие на тези напълно обективни причини активността на агентурното разузнаване в годините на Първата световна война рязко

намалява. Но също толкова рязко намалява и възможността да бъдат заловени с явни улики неприятелските шпиони. Обаче, ако не може да се залови един шпионин, такъв може да бъде... измислен. По този път тръгват много контраразузнавачи. Защото те все пак трябва да докажат и на началството, и на обществеността, че тук, в тила, те не ядат хляба си даром. Една от жертвите на подобна тактика на контраразузнаването се оказва Мата Хари.

Тази книга разказва за нейната съдба и дава отговор на въпроса чия шпионка е била тя (ако изобщо е била) и била ли е виновна за престъпленията, заради които я екзекутират.

ДЕТСТВО И ЮНОШЕСТВО

„Беше като орхидея сред глухарчета...“

Съученик на Мата Хари

Истинското име на Мата Хари е Маргарета Гертруда Зеле. Тя идва на бял свят в Леуварден, Нидерландия, на 7 август 1876 година и е единствената дъщеря от общо четирите деца на Адам Зеле (1840–1910) и Антже ван дер Мелен (1842–1891). Бащата на Маргарета има магазин за шапки на „Калдерс“, една от главните улици на Леуварден, и притежава акции на нефтени компании. Той успява да си купи жилище на улица „Грооте Керкстраат“ 28 – стара патрицианска къща, една от най-красивите в града. Когато любимката му Маргарета става на шест, баща ѝ подарява скъпа четириместна каручка, теглена от две разкошно нагиздени козички. Тази играчка много ѝ харесва, и още като малка Маргарета научава, че може да получи това, което иска, като угажда на мъжете, започвайки с любящия си баща Адам Зеле. Тя била неговата фаворитка и той я обсипвал с

екстравагантни подаръци. Още в самото начало било ясно, че животът на Маргарета Зеле ще бъде необикновен. Родена в Северна Холандия, тя се откроявала сред останалите хлапета: пищна, поразителна като излъчване, смела, ярка, с афинитет към изучаването на езици. Неин съученик я сравнява с орхидея сред глухарчета, като има предвид и контраста на тъмната ѝ екзотична визия, със светлата кожа и русата коса на повечето други холандски деца. Тя запазва любовта си към лукса за цял живот. До тринадесетгодишна възраст Маргарета посещава елитното частно училище на мис Бейс. Там усвоява добре френски. После продължава да учи езици в средно девическо училище, където овладява немски и английски. Понякога Маргарета ходи на училище облечена прекалено смело. Веднъж през лятото се появява с рокля на червени и жълти райета. *„По онова време да отидеш на училище с такава рокля беше направо невъзможно“*, спомня си приятелката ѝ Ибелте Керкхоф-Хоогслаг.

През 1889 година Адам Зеле почти фалира и се разделя със съпругата си. Той напуска Леуварден и отива в Хага. Жена му и децата се преместват в много по-скромно жилище на крайбрежната улица.

Маргарета Гертруда Зеле 1900 г.

В Хага на Адам не му провървява и на 31 май 1890 година той се връща при семейството си. А на 4 септември 1890 година съпрузите се развеждат официално. На 10 май 1891 година майката на Маргарета си отива от този свят. Още през март същата година Адам се е преселил в Амстердам. Маргарета остава в Леуварден до ноември, след което баща ѝ я праща при нейния кръстник Фисер в близкото градче Снек. После Маргарета учи в Лейден, подготвяйки се да стане възпитателка в детска градина. След време Ибелте Керкхоф-Хоогслаг коментира тази идея така: „Трудно бе да си представи човек по-неправилно решение. Маргарета изобщо не ставаше за тази професия. Тя е подходяща за момичета от „майчински тип“. А Маргарета беше независима личност“. В Лейден обаче в нея се влюбва учителят от същото училище Вюбрандус Хаанстра. Той започва да я ухажва прекалено упорито, и кръстникът ѝ незабавно взема мерки да я премести. Само след няколко месеца обаче Маргарета бяга от него и отива при чичо си Таконис в Хага. Според друга версия роднините сами я пращат при чичото в Хага, за да я предпазят от погрешна стъпка.

Ранен брак и живот на остров Ява

„Исках да живея като пеперуда на слънце.“

Мата Хари

Едва осемнадесетгодишна, на 11 юли 1895 година, в Амстердам Маргарета се омъжва по обява във вестник за тридесет и осем годишния холандски капитан Рудолф Джон Маклауд (1856–1928). Обявата гласи: „Офицер от Холандска Източна Индия, който в момента е в домашен отпуск, желае да се запознае с мила девойка с цел съпружество“. Немаловажна роля изиграва това, че Маргарета прилага към писмото своя снимка. Между двамата се завързва кореспонденция. Когато идва време влюбените, които живеят в различни градове (Рудолф – в Амстердам, Маргарета – в Хага), да се видят, приятелят на Рудолф, Де Балбиан Ферстер му предлага като удобно място за среща амстердамския Държавен музей. Маклауд обаче е повален от пристъп на ревматизъм, и рандевуто се отлага.

На 14 август 1894 година Рудолф Маклауд се е завърнал в Холандия в двегодишен отпуск по болест. Рудолф е висок метър и осемдесет, рано оплешивял, с кръгло лице и дълги засукани мустаци. За седемнадесет години служба в Холандска Индия той си докарва диабет и ревматизъм. Маклауд произхожда от старинен шотландски род.

Маргарета и Рудолф се виждат за първи път в музея в Амстердам на 7 май 1895 година и само шест дни по-късно се сгодяват. Преписката помежду им продължава. Ето едно от писмата на Маргарета до Рудолф Джон:

„Мой скъпи Джони – пише тя една сряда вечерта през 1895 година. – О, миличък, така ми е жал за теб и съм толкова тъжна, че нашите планове отново се объркаха. Всичко лошо идва накуп, не мислиш ли? Не се огорчавай, скъпи. Надявам се, че ще забравиш всичките си болести, щом дойда да те видя в неделя.

Нима толкова много те болеше, че дори не си можел да пишеш сам? Аз мисля, че да, иначе щеше да го направиш. Смяташ ли, че в неделя вече ще можеш да ходиш? Много се надявам на това, съкровище мое, но само не се пренапрягай... “